

Р. Шоқан*, э.ғ.к., қауымд. профессор¹

З.С. Темиралиева, аға оқытушы¹

Э.Т. Жангожаева, PhD, докторанты¹

С.Н. Сүйеубаева, э.ғ.к., профессор²

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық

университеті, Астана қ., Қазақстан¹

Астана Халықаралық университеті,

Астана қ., Қазақстан²

*– негізгі автор (хат-хабарларға арналған автор)

e-mail: roza-shokan@mail.ru

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТУРИСТІК-КУРОРТТЫҚ АУМАҚТАРЫНЫҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ

Мақалада қазіргі уақыттағы Қазақстанның туризм саласының жағдайы талданып, саланы одан әрі дамытудың мүмкіндіктері бағаланды. Жалпы, қазіргі жаһандану кезеңінде экономиканы әртараптандыру тұрақтылық пен ұзақ мерзімді дамудың басты алғышарттарының біріне айналып отыр. Мұндай саясат мемлекеттердің бір салаға тәуелділігін азайтып, жаңа экономикалық бағыттарды дамытуды көздейді. Осы тұрғыдан алғанда туризм саласы экономиканы әртараптандырудың маңызды тетігі ретінде ерекше мәнге ие.

Туризм- бос уақытты тиімді ұйымдастыру, адамның психоэмоциялық, денсаулық жағдайын қалыпқа келтіру, мәдени көзқарасты қалыптастырудың құралы ғана емес, сонымен қатар қызмет көрсету саласын, шағын және орта бизнесті, байланыс, көлік, құрылыс, тауар өндірісі және ауыл шаруашылығы тәрізді салаларды дамытатын кешенді экономика саласы. Туризмді дамытуға бағытталған саясат экономикалық белсенділікті тудырып, өңірлердің әлеуметтік дамуына ықпал етеді. Қазақстанда туризм саласын дамытуға мүмкіндік беретін туристік-ресурстық әлеует жоғары. Елдің территориялық кеңдігі, тарихи, табиғи және мәдени ресурстардың болуы ішкі және сыртқы туристерді тартуға мүмкіндік береді. Мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде туризмді ұлттық экономиканың басым секторларының бірі ретінде дамытуға ерекше көңіл бөлінуде. Мақалада қазіргі жағдайдағы Қазақстанның туристік-курорттық аумақтарын дамытудың әлеуетін бағалау арқылы саланы жетілдіруге қатысты ұсыныстар жасау болып отыр. Мақалада курорттық аумақтардың әлеуеті көрсетіліп, қазіргі даму белсенділігі анықталды. Курорттық аумақтар кластерлік талдау тәсілі арқылы топтастырылды. Мақалада туризм саласының көрсеткіштерін статистикалық, кластерлік талдау, деректер қорын визуализациялау, мәліметтерді синтездеу және жүйелендіру, топтастыру әдістері қолданылды, туризмнің даму бағыттары мен өңірлердегі туристік-курорттық аумақтардың қазіргі даму белсенділігін бағалау міндеттері қойылды.

Кілт сөздер: экономика, сала, туризм, нарық, кластер, ресурс, курорттық аумақ.

Ключевые слова: экономика, сфера, туризм, рынок, кластер, ресурс, курортная зона.

Keywords: economy, industry, tourism, market, cluster, resource, resort area.

JEL classification: L83, O14, Z30

Кіріспе. Туризм индустриясы әлемдік экономиканың құрылымында қарқынды өсім көрсетіп отырған салалардың бірі, 2025 жылғы ресми деректер бойынша халықаралық туризм нарығы COVID-19 пандемиядан кейінгі жоғары экономикалық өсімді көрсетіп отыр. Халықаралық туристердің саны 4%-ға артып, туристік қызметке 1,52 млрд. адам сұраныс білдірген, бұл 2024 жылмен салыстырғанда 60 млн адамға көп. Әлемнің көп бөлігінде туристік нарықтың дамуының оң қарқыны байқалған. Туристік қызметке сұраныстың өсуіне ірі туристік нарықтардағы белсенділік, Азия мен Тынық мұхиты аумағындағы бағыттардың қалыпқа келуі, әуе қатынасының кеңеюі және мемлекетаралық визалық рәсімдердің жеңілдеуі ықпал еткен. Ал, туризмнен түскен кірістің көлемі 2025 жылы шамамен 1,9 трлн. АҚШ долларын құрасса (2024 жылмен салыстырғанда 5%-ға өскен), жолаушыларды тасымалдау индустриясының көрсеткішін есепке алғанда туризмнің жалпы экспорттық кірісі 2,2 трлн. АҚШ долларына жеткен [1].

Қазақтан Республикасындағы сервистік экономиканы дамыту саясаты шеңберінде туристік саланың экономикалық басымдылығы айқындалды. Туризмді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын жүзеге асыру барысында ішкі және кіру туризм ағымдарын

жандандыру, туристік инфрақұрылымды жетілдіру, туристік жобаларға инвестиция тарту және басым туристік аумақтарды дамытуға назар аударылып отыр [2].

Зерттеудің мақсаты - Қазақстанның туристік-курорттық аумақтарының қазіргі жағдайы мен даму белсенділігін бағалау болып табылды. Аталмыш мақсатқа жету барысында теориялық негіздерді жалпылау, талдау әдістерін қолдана отырып туризм саласының бүгінгі жағдайын сипаттау және саланы дамытудың бағыттарын бағалау міндеттері қойылды.

Материалдар мен әдістер. Зерттеу материалдары ретінде ғылыми журналдардағы жарияланымдар, Дүниежүзілік туристік ұйымның есептері, ҚР заңнамасы мен статистикалық деректері қолданылды. Зерттеу барысында талдау және синтез, контент-талдау, кластерлік талдау және топтастыру сонымен бірге құрылымдық-логикалық әдіс сияқты жалпы ғылыми әдістердің жиынтығы қолданылды.

Зерттеудің әдіснамалық негізін елдегі курорттық аумақтардың даму ерекшеліктерін салыстырмалы бағалау және олардың қонақжайлылық саласының даму көрсеткіштері бойынша ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау мақсатында қолданылған кластерлік талдау әдісі құрайды. Кластерлік талдау курорттық аумақтарды зерттелетін статистикалық көрсеткіштердің мәндері бойынша салыстырмалы түрде біртекті топтарға жіктеуге мүмкіндік береді. Талдау барысында курорттық аумақтар статистикалық бақылау бірліктері ретінде, ал аумақтардың даму ерекшеліктерін сипаттайтын көрсеткіштер кластерлеудің бастапқы айнымалылары ретінде қолданылды. Зерттеу Statistica 6.0 қолданбалы бағдарламасында иерархиялық кластерлік талдау әдісімен жүргізілді. Курорттық аумақтар арасындағы ұқсастық дәрежесін анықтау мақсатында Евклидтік қашықтық қолданылып, кластерлерді қалыптастыру кезінде бірлік байланыс әдісі пайдаланылды. Бұл әдіс әртүрлі кластерлерге жататын ең жақын екі нысанның арасындағы ең аз қашықтықты негізгі ала отырып, кластерлерді кезең-кезеңмен біріктіруге мүмкіндік береді. Кластерлер санын анықтау кезінде дендограмма құрылымы, курорттық аумақтардың зерттелетін көрсеткіштері бойынша ұқсастық дәрежесі және аумақтардың туристік даму ерекшеліктері ескерілді. Зерттеу нәтижесі бойынша алты кластер алынды. Алты кластерге бөлу курорттық аумақтарды даму деңгейі мен туристік әлеуеті бойынша саралауға және олардың арасындағы айырмашылықтарды анықтауға мүмкіндік береді. Талдауға курорттық аумақтардың статистикалық көрсеткіштері қолданылды. Бастапқы деректер Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі, Ұлттық статистика бюросының ресми жарияланымдарынан алынды.

Әдебиеттік шолу. Жаһандану мен цифрлық технологиялардың даму қарқыны индустриялды экономикадан сервистік экономикаға ауысуға ықпал етіп жатыр, қызмет көрсету саласы басым мәнге ие болып отыр. Бұл трансформация әсіресе қызмет көрсету секторы жалпы ішкі өнімнің, жұмыспен қамтудың және инновацияның негізгі көзіне айналып отырған дамыған және дамушы елдер үшін де бірдей өзекті.

Қызмет көрсету экономикасы тұтынушыға бағдарлануға, қызмет көрсету сапасына және материалдық емес құндылықтарға бағытталған жаңа бизнес үлгілерін қалыптастыруға әсер етеді. Бұл үрдісте туризм- аралас экономика салаларының өсуіне және аумақтардың дамуына ықпал ететін кешенді индикатор рөлін атқарады деп пайымдауға болады.

Қазақстанда туризмнің дамуы салыстырмалы түрде жаңа сала ретінде есептеліп отыр [3]. Туризмнің дамуына шетелдік бәсекелестермен салыстырғандағы сапа және баға қатынастарының теңгерімсіздігі; жыл бойы туристік қызметке сұраныстың болмауы; туристік қызметтер нарығында және онымен байланысты салаларда бәсекелестіктің төмен деңгейі, талаптарға сай келмейтін туристік саланы және қызмет көрсетуді заңнамалық реттеу; туристік дестинацияларға жетудегі қиындықтар; туризм саласында білікті мамандар санының жеткіліксіздігі сынды факторлардың қатары кедергі келтіріп отыр. Туризм-бұл адамдардың жеке, іскерлік мақсаттармен сапар шегуін қамтитын қоғамдық, мәдени және экономикалық құбылыс. Бұл көпқырлы коммерциялық қызмет болып табылады, жұмыс күшіне сұраныстың жоғарылығы жаңа жұмыс орындарын ашуға мүмкіндігі бар, шетел валютасын тартуға ықпал етеді, мәдениетаралық түсіністік пен ынтымақтастықты дамытуға, кәсіпкерлер үшін іскерлік мүмкіндіктер туғызуға және ел экономикасын дамытуға жол ашады [4]. Дюсекеева У. және басқа авторлық ұжымның тұжырымдамасында Қазақстанның Ақмола облысындағы туризм саласына жасалған талдау нәтижелерінде сала инфрақұрылымы, қызмет көрсету сапасына қатысты сұрақтарды көтерген [5]. Мусаилова Н.Б. және басқа авторлар тобы Қазақстанның туристік саласының даму үрдісін жалпы

қосылған құн, туристер ағыны, туристік кәсіпорындар саны мен жұмыспен қамту деңгейі бойынша орнықты өсу серпіне талдау жасады [6].

Туристік кеңістікті жіктеу мен туристік аумақтардың әлеуетін бағалауда көпөлшемді статистикалық талдау құралдары қарапайым бірөлшемді салыстырулардан кешенді зерттеуге қарай бағыттталып келеді. Атап айтқанда, А.Аскеев және басқалар Қазақстан облыстарына қатысты туристік ресурстар бойынша екі сатылы кластерлік талдауды пайдаланса [7], М. Стаменкович пен М. Миланович [8] Сербия округтерін кофенетикалық корреляция коэффициенті арқылы расталған кластерлерге топтастыруды, ал Д. Лопес- Молина және басқа авторлар [9] бастапқы айнымалыларды бірден кластерлемей басқару, инфрақұрылым, туристік қызметтер мен ресурстарға факторлық талдауды жүргізгеннен кейін, кластерлік талдауда жасаған. Мұндай көпсатылы тәсілдер статистикалық бағалауды жетілдіріп, туристік аумақтардың нақты даму деңгейін айқындауға негіз болады.

Жүргізілген әдеби шолу туристік аумақтарды кластерлік талдау арқылы топтастырудың ғылыми әрі әдіснамалық негіздері бар екенін көрсетті. Қарастырылған ғылыми бағыттарды жалғастыра отырып, осы зерттеуде Қазақстанның курорттық аумақтары даму дәрежесі бойынша топтастырылады. Әр кластерге біріктірілген туристік аумақтың қазіргі жағдайы мен алдағы уақыттағы даму бағыттары қарастырылды.

Негізгі бөлім. Қазақстан Республикасы Президентінің «Әділетті Қазақстан: заң мен тәртіп, экономикалық өсім, қоғамдық оптимизм»; «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағдары» және «Сындарлы қоғамдық диалог – қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Жолдауларында туризмге басымдық беру, салаға инвестиция тарту, туристік инфрақұрылымды жақсарту қажеттілігі, елдің туристік-рекреациялық ресурстарын қолдану арқылы туризм саласында кәсіпкерлікті ұйымдастыруға, басым туризм түрлерін экотуризмді, этнотуризмді дамытуға назар аудару керектігі қарастырылған.

Мемлекеттегі туризм саласының қазіргі даму жағдайын туризм статистикасында ұсынылған көрсеткіштер негізінде талдайтын болсақ. Туризм саласында құрылған жалпы қосылған құн көрсеткіші 2019 жылы 2771,0 млрд. теңгені құраса, 2024 жылы 46,5%-ға өсіп 4060,0 млрд. теңгені құрады. Туризм салаларында құрылған жалпы қосылған құнның жалпы ішкі өнімдегі үлесі 2019 жылы 4,0%-ды, ал 2024 жылы 3,0%-ды құрады. Осы мерзімде Қазақстанға келген келушілердің саны яғни кіру туризм көрсеткіші 10381,6 мың адам болса, Қазақстан резиденттерінің саны яғни шығу туризм көрсеткіші 11960,7 мың адамды құраған. Туризм салаларында 54712,0 бірлік заңды тұлға тіркеліп, қызмет көрсеткен, ал жалпы туризм саласында 613,8 мың адам жұмыспен қамтылған [10]. Қазақстанның туристік әлеуетін айқындайтын курорттық аумақтардың даму деңгейін талдайтын болсақ, зерттеуге алынған мерзім аралықтарында өсу байқалады. 2025 жылы 4878976 адам курорттық аумақтарда орналасқан орналастыру орындарының қызметін пайдаланған. Бұл 2021 жылмен салыстырғанда 2246051 адамға артық немесе 85,3%-ға өскен. Осы кезеңдерде туристік-курорттық аумақтардағы орналастыру орындарының қызметін тұтыну мөлшері өскен. Егер 2021 жылы 58021430,0 мың теңгенің қызметі көрсетілген болса, 2025 жылы бұл көрсеткіш 3,4 есеге артып, 198552851,3 мың теңгені құрады.

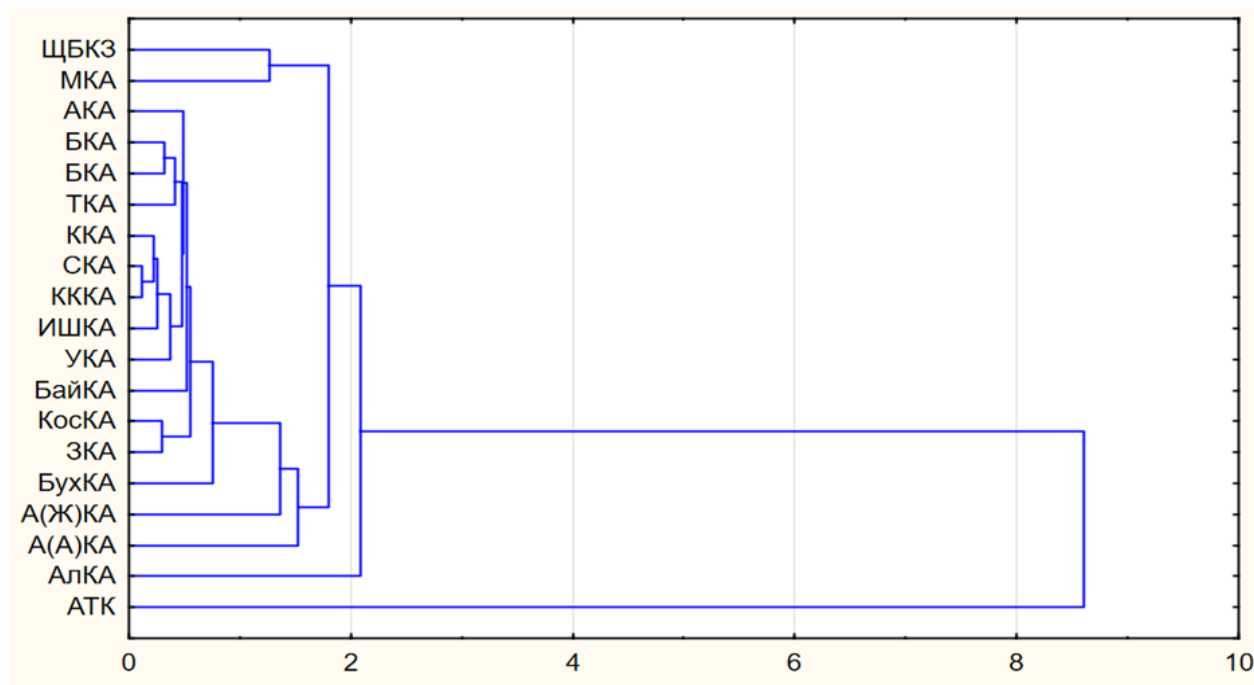
Курорттық аумақтардың даму қарқыны әртүрлі. Курорттық аймақтардың даму белсенділігі орналастыру орындарының саны, қызметкерлердің орташа тізімдік саны, қызмет көрсетілген келушілердің саны, көрсетілген қызмет көлемі тәрізді көрсеткіштер негізінде кластерлік талдау әдісінің көмегімен жүйелендірілді. Кластер- қандай бір ортақ қасиеттерімен сипатталатын элементтердің тобы, топтастыру. Осы әдістің негізінде бірқатар белгілер бойынша зерттелетін объектілерді сипаттайтын деректер жиынтығы жатыр [11].

Кластерлік талдау біртекті жиынтықтарды топтастыру, айқын белгілерді таңдау, топтастыру сияқты экономикалық статистикалық зерттеудің міндеттерін шешуге негіз болады. Кластерлік талдау арқылы көп өлшемді жіктемені жасау үшін курорттық аумақтар бойынша туристік саланың дамуын сипаттайтын 2023 жылғы көрсеткіштер бағаланды.

Республикада құрылған 19 курорттық аумақтың көрсеткіштеріне жасалған талдау нәтижелері туризмнің даму белсенділігі әртүрлі екенін көрсетіп отыр. 2023 жылы туристік аумақтардың қызметін 6361619 адам тұтынған болса, оның 60%-ын немесе 3 879 712 адам орналастыру орындарына тоқтағандар; 3,3%-ы немесе 212 255 адам санаториялық-курорттық ұйымдарда демалғандар; 35,7%-ы немесе 2 269 652 адам ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың қызметін

тұтынушылар болса өз бетінше туристік қызметті ұйымдастырушылар 29,1%-ы немесе 1854376 адамды құрады.

Кластерлік талдау негізіндегі топтастырудың нәтижесінде курорттық өңірлердің белсенділігі бойынша алты кластер анықталды (1-сурет).

Сурет – 1. Курорттық аумақтардың даму белсенділігі бойынша жіктеме дендограммасы

**Statistica 6.0 қолданбалы бағдарламасы арқылы ҚР Ұлттық статистика бюросының деректері негізінде құрастырылған.*

1- кластер: Щучье-Бурабай курорттық аймағы (ЩБКА); Маңғыстау курорттық аймағы (МКА).

2- кластер: Алматы курорттық аймағы (АКА); Баянауыл курорттық аймағы (БАКА); Балқаш курорттық аймағы (БАКА); Түркістан туристік аймағы (ТКА).

3- кластер: Қарқаралы курорттық аймағы (ККА); Сарыағаш курорттық аймағы (СКА); Қатон-Қарағай курорттық аймағы (КККА); Имантау-Шалқар курорттық аймағы (ИШКА); Ұлан курорттық аймағы (УКА); Зеренді курорттық аймағы (ЗКА).

4- кластер: Байқоңыр туристік аймағы (БайКА); Қостанай курорттық аймағы (ҚосКА).

5- кластер: Бұқтырма курорттық аймағы (БұхКА); Алакөл курорттық аймағы (Жетісу) облысы ((А(Ж) КА); Алакөл курорттық аймағы (Абай облысы) ((А (А)КА); Алтай курорттық аймағы (АлКА),

6- кластер Алматы тау кластері (АТК).

Республиканың курорттық аймақтарының дамуының кластерлік-талдау нәтижесі 2-кестеде көрсетілген. Алынған жіктемеде 1 және 6 кластерлерге біріктірілген өңірлерде туристік қызметтің даму қарқыны басқа кластерлерге біріктірілген аумақтарға қарағанда жоғары екенін байқалады.

Курорттық аумақтардың дамуының кластерлік-талдау нәтижесі

Кластер	Кластерге топтастырылған курорттық аумақтар	Көрсеткіштер							
		Курорттық аймақтар бөлінісіндегі орналас-тыру орындарының саны, бірлік	Есепті кезеңдегі орташа алғанда қызметкерлердің тізімдік саны, адам	Қызмет көрсетілген келушілер, адам	Көрсетілген қызмет көлемі, мың теңге	Бөлмелер саны, бірлік	Біржолғы сыйымдылық, төсек-орын	Өткізілген бөлмелер саны, бірлік	Төсек-тәуліктің орташа құны, теңге
1	Щучье-Бурабай курорттық аймағы	188	1985	305465	18277462,6	3500	9091	291846	15940
	Маңғыстау курорттық аймағы	60	1403	356210	14665069,5	3034	6459	280227	16563
	1 кластердің орташа мәні	124	1694	330837,5	16471266,05	3036	7775	286036,5	16251,5
2	Алматы курорттық аймағы	62	432	73055	984320,8	1318	3665	48191	11256
	Баянауыл курорттық аймағы	50	246	67841	1245109,5	1601	4595	69649	8192
	Балқаш курорттық аймағы	77	179	106042	1389638,3	1551	4202	59502	9158
	Түркістан туристік аймағы	63	617	120344	3103318,6	1340	2869	91479	9213
	2 кластердің орташа мәні	63	368,5	91820,5	3361193,5	1452,5	3832,75	67205,25	9454,75
3	Қарқаралы курорттық аймағы	17	43	10382	109330,5	316	1281	9358	7750
	Сарыағаш курорттық аймағы	20	128	23029	341661,4	237	432	20138	6885
	Қатон-Қарағай курорттық аймағы	13	26	8242	54140,8	115	325	3018	6893
	Имантау-Шалқар курорттық аймағы	35	71	24532	232046,5	684	2440	10721	8015
	Ұлан курорттық аймағы	12	33	10519	112482,4	285	1319	5651	5250
	Зеренді курорттық аймағы	26	154	37191	568785,3	485	1486	19342	11309
	3 кластердің орташа мәні	20,5	75,83	18982,5	236407,8	353,7	1213,8	11371,3	7683,7
4	Байқоңыр туристік аймағы	1	2	537	1672,0	9	30	174	3000
	Қостанай курорттық аймағы	3	14	5666	117381,1	136	725	5517	10800
	4 кластердің орташа мәні	2	8	3101,5	59526,6	72,5	377,5	2845,5	6900
5	Бұқтырма курорттық аймағы	90	142	51778	740620,9	2219	9091	45115	7499
	Алакөл курорттық аймағы (Жетісу) облысы	190	313	84877	2636235,2	4285	11570	67676	11136
	Алакөл курорттық аймағы (Абай облысы)	216	276	205836	4489450,8	5279	14242	173141	4438
	Алтай курорттық аймағы	32	203	69146	1067075,1	475	1991	20089	22150
	5 кластердің орташа мәні	264	467	102909,3	2233345,5	3064,5	9223,5	76505,3	11305,8
6	Алматы тау кластері	487	5760	2319020	80664095,9	14085	29940	2087596	16717
	6 кластердің орташа мәні	487	5760	2319020	80664095,9	14085	29940	2087596	16717

*Statistica 6.0 қолданбалы бағдарламасының көмегімен ҚР Ұлттық статистика бюросының деректері негізінде құрастырылған.

Кластерлік-талдаудың нәтижесі бойынша 1-кластерге Щучье-Бурабай курорттық аймағы мен Маңғыстау курорттық аймағы топтастырылды. Бұл екі өңірдің туристік-рекреациялық әлеуеті жоғары және туристік қызмет көрсету саласындағы қарқыны басқа өңірлерге қарағанда басым. Мемлекеттегі туристік саланы дамыту мүмкіндігі бар он туристік дестинацияның құрамына Щучье-Бурабай аумағы және Маңғыстау курорттық аумағы кіріп отыр. Щучье-Бурабай аумағында 2023 жылы 1201262 туристке қызмет көрсетілген. Оның ішінде 305465 адам орналастыру орындарының қызметін пайдаланған, 53866 адам өңірдегі санаториялық-курорттық ұйымдарда демалған, ал ерекше қорғалатын табиғи аумақтарда ұйымдастырылған қызметтерді тұтынушылардың саны 841931 адамды құрады. Өз аумағында бірегей табиғи нысандар ғана емес сонымен қатар тарих және мәдениет тұрғысынан қызығушылық тудыратын нысандары бар Щучье-Бурабай курорттық аймағы бүгінде тек Қазақстан тұрғындары үшін ғана емес, сонымен қатар көршілес мемлекеттер азаматтары үшін де танымдық және сауықтыру демалыс орталығы ретінде танымал [12]. Өңірдің туристік әлеуетін арттыру, инфрақұрылымын жақсарту мақсатында белсенді жұмыстар жүргізіліп, танымал халықаралық қонақ үй желілерін тарту мақсатындағы жұмыстар жалғасып жатыр. Өңірде «Rixos-Burabay», “Wyndham Garden Burabay” тәрізді қонақ үй кәсіпорындары қазірдің өзінде туристерді тартудың объектісі ретінде жұмыс істеп жатыр.

Маңғыстау курорттық аймағы- теңіз жағалауындағы курортты және жағажай туризмін дамыту орталығы ретінде танымал. Аталмыш өңірде туризмді дамыту мақсатында көліктік қолжетімділікті арттыру, инфрақұрылымды жақсарту, инвестициялық жобаларды іске асыруда жеке капиталды тартуға басымдық беру тәрізді іс-шаралар кешені іске асырылмақ. 2023 жылы өңірге 357298 адам туризм мақсатында келген. Туристер Бекет Ата жерасты мешітіне, Бозжыра шатқалына, Айрақтыдағы «Қамалдар алқабына» және Торыштағы домалақ тастар алаңына жиі саяхаттайды. Сонымен қатар өңірдің Каспий теңізіне жақын орналасуы, теңізбен шекаралас елдердің теңіз айлақтарының жақындығы өңірге шет ел туристерін тартуға мүмкіндік береді. Оның ішінде Ресей, Иран, Кавказ елдерінің миллионнан астам тұрғыны бар он қаласынан туристер шақыруға болады. Ыстанбұл, Анталья, Лондон, Мәскеу, Тбилиси, Баку және басқа да қалалардан шығатын ұшақтардың транзиттік дәліздері осы аумақта тоғысады. Осы факторларда туризмнің қарқынды дамуына жол ашады [13]. «Жылы жағажай» жобасы шеңберінде жағажай курорты, отель-гольф, вилла кешені, аквапарк және ойын -сауық орталығы тәрізді жобалар қарастырылған. Жобаның құны 137,4 млрд. теңге, ашылатын жұмыс орын саны 5 мың, ал жобаның жүзеге асырылуы 2026 жылға дейінгі мерзімді қамтиды. Аталмыш жоба жағажай инфрақұрылымын құруға, сауда орталықтары мен қонақ үй кәсіпорындарын дамытуға мүмкіндік береді.

Екінші кластерге Алматы курорттық аймағы, Баянауыл курорттық аймағы, Балқаш курорттық аймағы және Түркістан туристік аймағы біріктірілді. Алматы курорттық аймағы (Алматы облысының барлық курорттық аймақтарын, оның ішінде Алакөл көлінің Алматы бөлігін қамтиды) қызмет көрсетілген келушілердің саны жағынан алдыңғы қатарда, 2023 жылы 111139 адамға қызмет көрсетілді.

Осы кластерге топтастырылған келесі аумақ- Баянауыл курорттық аймағы. Баянауыл- туризмді дамытуға ықпал ететін табиғи-мәдени ресурстық әлеуетке ие, Қазақстанның туристификация картасының топ -10 нысанына кіреді. Курорттық аймақтың басты өсу нүктесі Сабындыкөл және Торайғыр көлдерінің жағалау аумақтары деп айқындалып отыр. 2023 жылғы көрсеткіш бойынша туристік ағын 226968 келушіні құрады. 2030 жылға қарай бұл көрсеткіш 460 мың адамға жетеді деп күтілуде. Туристік ағынның өсуі өңірдегі инфрақұрылымның даму деңгейіне байланысты екені белгілі. Талдауға алынған жылы 50 бірлік орналастыру орны тіркеліп, барлығы 67841 адамға қызмет көрсеткен. Көрсетілген қызметтің жалпы көлемі 1245109,5 мың теңгені құрады. Аталмыш курорттық зонаға ішкі туристер (Павлодар, Қарағанды облыстары мен Астана қаласының тұрғындары есебінен) мен қатар РФ-ның шекаралас өңірлерінен сыртқы келушілерді тартудың мүмкіндіктері бар. Курорттық аумақты дамытуға жоспарланған инвестиция көлемі 20 млрд. теңгені құрамақ, негізінен сумен жабдықтау, электр желілерін жаңғырту, жол жөндеу, ұялы байланыспен қамтамасыз ету сынды инфрақұрылымды жақсартуға жұмсалады деп күтілуде.

Осы кластерде қамтылған келесі курорттық аумақ-Балқаш курорты. Туристер арасындағы сұранысқа ие аумақ ретінде танылған Балқаш курорты негізінен Балқаш көлінің жағалауында жағажай, спорттық туризм түрлерін дамытуға қолайлы. 2023 жылы аталмыш курорттық аумаққа келушілердің саны 109944 адамды құрады. 2030 жылға қарай туристердің санын 330 мыңға арттыру

көзделіп отыр. Бұл курорттық аумақ -Қазақстан Республикасының туристификациялау картасына енген. Мемлекет аумағы 500 га курорттық өңір аумағында инфрақұрылымды дамыту үшін 9 млрд. теңгенің инвестициялық жобаларын жүзеге асыруда жоспарлаған, оған орталық сумен жабдықтау, жағажай аумағын абаттандыру мен электр беру желілерін жаңғырту жұмыстары жүргізілмек.

Осы кластерге енген тағы бір аумақ- Түркістан туристік аумағы. Өңірдің туристік-ресурстық әлеуетін тарихи-мәдени (Қожа Ахмет Ясауи кесенесі; Арыстан-Баб мавзолейі Сауран, Отырар қалашықтары) табиғи («Ақсу-Жабағылы», «Қаратау», «Сайрам-Өгем» табиғи паркттері) және емдік-сауықтыру ресурстары мен инфрақұрылымдық мүмкіндіктер (әуежай, қонақ үйлер, туристік кешендер) құрайды. 'Туған' арнайы экономикалық аймағын құру шеңберінде [14]. Түркістан аумағында туризм саласын, ішкі және шетелдік туристердің сұраныстарына қанағаттандыры алатын тиімділігі жоғары бәсекеге қабілетті туристік инфрақұрылымды дамыту; туристерге қызмет көрсетуге бағытталған бірыңғай ақпараттық базаны құру жұмыстары кезең-кезеңмен іске асырылмақ. 2023 жылы өңірдің туристік қызметін тұтынушылардың саны – 121417 адамды құрады. 2030 жылға қарай туристік ағымды 1 миллион адамға дейін арттыру жоспарлануда. Түркістан қаласын дамытудың негізгі басым бағыты – туризм. Салаға соңғы 2 жылда 74,2 млрд. теңге инвестиция тартылса, биыл 53,5 млрд. теңгеге жетеді деп көзделіп отыр. Алдағы уақытта 145 млрд. теңгені құрайтын, 955 жұмыс орнын ашуға мүмкіндік беретін 13 жобаны іске асыру жоспарға енгізілген.

Үшінші, төртінші және бесінші кластерлерге біріктірілген өңірлерде туристік саланың даму қарқыны шамалас. Зерттеу көрсеткендей аталмыш кластерлерге топтастырылған аумақтарда туризмді басым экономикалық бағыт ретінде қарастыруды, өңірлердің туристік әлеуетін жандандыруға бағытталған іс- шараны ұлғайту қажеттілігін көрсетіп отыр. Себебі, бұл өңірлерде туристік қызметті ұйымдастыруға мүмкіндік туғызатын ресурстар бар.

Кластерлік-талдау нәтижесі бойынша алынған жіктемеге сәйкес 6-кластерге енген курорттық зонаның даму қарқыны басқа кластерлерге қарағанда әлде қайда жоғары. Алматы тау кластерінде зерттеуге алынған жылы 487 бірлік қонақ үй кәсіпорны тіркелген. Есепті кезеңде осы курорттық зонада 5760 қызметкер 2319020 адамға қызмет көрсеткен. Ал, көрсетілген қызмет көлемі 80664095,9 мың теңгені құрады. Алматы агломерациясының аумағында Алматы мемлекеттік табиғи қорығы, Іле Алатауы мемлекеттік ұлттық табиғи паркі, «Медеу» мемлекеттік өңірлік табиғат паркі сынды бірегей туристік-рекреациялық потенциалы бар нысандар орналасқаны белгілі. Алматы тау кластері Алматы қаласы мен Алматы облысында орналасқан таулы табиғи-ландшафтың рекреациялық ресурстарды, ерекше қорғалатын табиғи аумақтарды, тарихи ескерткіштер және бірегей құрылыс нысандары орналасқан аумақтарды, саябақ зоналарды, ауыл шаруашылық қызметтің ерекше регламенттері бар аумақтарды қамтитындығын ескеретін болсақ бұл аумақ туристік нарықты дамытудың басым өңірі ретінде таңдалуы түсінікті. Қазақстан Республикасының Мәдениет және спорт министрлігінің 2021 жылы қабылдаған «Туристендіру картасын бекіту туралы» бұйрығына сәйкес табиғат, мәдениет, тарих, сәулет өнері және т.б. белгілері бойынша мемлекет аумағындағы туристік дестинациялар өңірлік және республикалық маңыздылығы бойынша 68 туристік дестинацияға жіктелген. Осы картада Алматы облысына тиесілі "Түрген" тау-шаңғы курорты, Алматы облысының Қапшағай су қоймасының жағалауы, "Oi-Qaragai Lesnaya Skazka" Mountain Resort тау курорт-қонақ үйі, "Ақбулақ" халықаралық туристік орталығы, "Хан Тенгри" халықаралық альпинистік лагері, "Шарын" мемлекеттік ұлттық табиғи паркі, "Іле-Алатау" мемлекеттік ұлттық табиғи паркі, "Көлсай көлдері" мемлекеттік ұлттық табиғи паркі және т.б. барлығы 10 республикалық деңгейдегі сонымен қатар бір ("Таңбалы" мемлекеттік тарихи-мәдени және табиғи қорық музейі) өңірлік деңгейдегі туристік аумақ көрсетілген. Қазіргі уақытта Алматы тау кластерін дамытудың 2025-2029 жылдарға арналған кешенді жоспары әзірленіп, жалпы құны 655,9 млрд. теңгені құрайтын 127 іс-шара жоспарланып отыр [15]. Өңірде саланы дамыту үшін арқанды жолдар мен сырғанау трассалары, қонақ үйлер мен мейрамханалар құрылысымен қатар инфрақұрылымды жақсарту (су бұру желілерін жаңарту, су алу станцияларын қосу, базалық станциялар, электр беру желілері және т.б.), салу жұмыстары орындалады.

Қорытынды. Туризм саласы өңірлік аумақтарды дамытуға, жұмыспен қамту және жаңа жұмыс орындар ашуға, экономика салаларын ынталандыруға ықпал ететін экономиканың негізгі секторларының бірі. Зерттеу барысында жасалған кластерлік талдау курорттық аумақтардың даму белсенділігінің қазіргі жағдайын бағалауға мүмкіндік берді. Қазақстанның курорттық аумақтары алты кластерге топтастырылды және өңірлік туризмнің даму қарқыны айқындалды. Щучье-Бурабай

және Маңғыстау курорттық аумақтарын біріктірген 1-кластердің нәтижесі саланың жоғары дамуын көрсетіп отыр. Топ-10 туристік дестинацияның құрамына кірген аталмыш курорттық аумақтардың туристік-рекреациялық ресурстары негізінен экотуризм, сауықтыру туризмі, спорттық туризм, жағажай демалысын дамытуға мүмкіндік береді.

2-кластерге топтастырылған Алматы, Баянауыл, Балқаш және Түркістан туристік-курорттық аумақтары өңірлердің туристік әлеуетінің жоғары екендігіне қарамастан әлі де болса толыққанды дамудың қарқынын көрсетпей отыр. Дегенмен, аталмыш кластерлерге біріктірілген әр өңір бойынша туристік инвестициялық жобалар жасалып, іске асырылып жатыр. Онда туристік инфрақұрылым, орналастыру объектілерінің құрылысы, көліктің қолжетімділігін қамтамасыз етуге бағытталған іс-шаралар кешені атқарылады.

3-кластерге Қарқаралы, Сарыағаш, Қатон-Қарағай, Имантау-Шалқар, Ұлан және Зеренді курорттық аумақтары енді. Бұл туристік орталықтардың табиғи ресурстық мүмкіндіктері орта деңгейде және туристік мақсатта қолданылу аясы әлі де болса кеңейтуді талап ететін орталықтар. Алайда, Имантау-Шалқар курорттық аймағы экотуризмді дамытуға ықпал ететін бірегей табиғи мұраға ие және ҚР-ның туристификациялау картасының он басым объектілерінің бірі, туристік ағымды шамамен жеті есе ұлғайту әлеуетіне ие. Ал, 4-кластерге Байқоңыр туристік аймағы және Қостанай курорттық аймағы топтастырылды. Байқоңыр-Қазақстанның туристік, білім беру және ғылыми күн тәртібіне интеграциялану логикасында болашақ дамудың жаңа бағытын иеленуде Байқоңырды мәдени дипломатиялық миссияны, мұражай трансформациясын және бренд дамуын біріктіретін болашақтың жаһандық платформасы ретінде дамыту бойынша жұмыс істелмек. Оның ішінде зымырандарды ұшыру аралығындағы кезеңдерде турларды дамытуға назар аударылмақ.

5-кластерге Бұқтырма, Алакөл (Жетісу және Абай облыстарының тиесілі бөлігі) және Алтай курорттық аумақтары жатқызылды. Бұл туристік орталықтардың ішінде даму қарқыны бойынша Алакөл жағалауы сауықтыру және жағажай туризмін дамыту үшін бірегей табиғи сипаттамаларға ие және ҚР туристификация картасындағы алғашқы ондыққа кіретін нысан. Туристік аумақтың инфрақұрылым құрылысы мен абаттандыруға 60 млн. АҚШ долларын инвестициялай отырып, салық жеңілдіктерін, жеңілдікті қаржыландыруды және жеке инвесторларға қолдау көрсету шараларын жүзеге асырып, курорттық аумақты белсенді дамытуды жалғастырмақ.

6-кластерге жеке дара топтастырылған Алматы тау кластері 2025-2029 жылдарға арналған кешенді жоспар негізінде дамиды. Шетелдік туристердің санын 630 мың адамнан 1,8 млн. адамға дейін арттыру, туристік кәсіпорындарда жұмыс істейтіндер санын 106 мың адамға дейін арттыру, жеке инвестициялар көлемін 196,3 млрд. теңгеге және салыстық түсімдерді 184, 3 млрд. теңгеге дейін арттыру жоспарланып отыр [15].

ӘДЕБИЕТТЕР

1. World Tourism Barometer (UN Tourism). ISSN: 1728-9246. – 2026. – №1(24). – URL: https://pre-webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/202601/World_Tourism%20Barometer_Jan26_excerpt_v2.pdf?VersionId=u75u9KWPa6Dzc2CUHld7AvQ49FYrDTQC
2. Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 262 қаулысы. ҚР нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі. – URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000262>
3. Aliyeva S., Chen X., Yang D., Samarkhanov K., Mazbayev O., Skenuly A., Issanova G., Kozhokulov S. The Socioeconomic Impact of Tourism in East Kazakhstan Region: Assessment Approach. Sustainability. – 2019. – №11. – 4805 p. – DOI: 10.3390/su11174805
4. Aktymbayeva B., Koshkimbayeva U., Abisheva Z., Tokbergenova U. & Tumazhanova M. Tourism industry development and governance: a comparative stage review of Kazakhstan's experience for the years of independence 1991–2020. GeoJournal of Tourism and Geosites. – 2020. – DOI: 10.30892/GTG.34110-621
5. Dyussekeyeva Y., Kadyrbekova D., Issakov Y., Ageleuova A., Zhaksybekova D., & Gajić T. Analysis of the current state and dynamics of tourism industry development in akmola region, Kazakhstan. GeoJournal of Tourism and Geosites. – 2025. – DOI: 10.30892/gtg.602spl30-1506

- 6.. Мусаилова Н.Б, Нурсапина К.У., Тапалова А.А., Жагалбаев Б.Т. Экономическая оценка развития туристической отрасли Казахстана // ВЕСТНИК Esil University. – 2025. – №3(60). – С. 50–57. – DOI: 10.52260/2304-7216.2025.3(60).6
7. Askeyev A., Baizholova R. A Cluster Analysis of Tourist Sites in the Regions of Kazakhstan. *Journal of Environmental Management and Tourism*. – 2021. – №12. – №4(52). – P. 1043–1051. – DOI: 10.14505/jemt.v12.4(52).17
8. Stamenković M., Milanović M. A statistical assessment of tourism development disparities at the district level: The case of Serbia Hotel and Tourism Management. – 2023. – №2(11). – P. 45–59. – DOI: 10.5937/menhottur2302045S
9. Diana López-Molina, Juan Ignacio Pulido-Fernández, Proposal to measure tourism development within a destination and segment its different territories, *Heliyon*. – 2023. – №10(9). – e20496. – DOI: 10.1016/j.heliyon.2023.e20496.
10. 2003–2023 жылдардағы Қазақстан Республикасындағы туризмнің негізгі даму көрсеткіштері. – URL: <https://surl.li/kfyrrsh/>
11. Мандель И.Д. Кластерный анализ. Финансы и статистика. – 2003. – 176 с.
12. Муқанов А., Секен А., Сағатбаев Е. Формирование туристских кластеров на территории Щучинско-Боровской курортной зоны // Вестник КазНУ. Серия географическая. – 2022. – №4(67). – С. 106–124. – DOI: 10.26577/JGEM.2022.v67.i4.09
13. Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2019–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы №262 қаулысымен. – URL: <https://surl.li/wclvxy>
14. "TURAN" арнайы экономикалық аймағын құру туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 29 қазандағы №693 қаулысы.
15. Алматы тау кластері туризмін дамытудың 2025–2029 жылдарға арналған кешенді жоспарын бекіту туралы. – URL: <https://surl.li/lgobiw>

REFERENCES

1. World Tourism Barometer (UN Tourism). ISSN: 1728-9246. – 2026. – №1(24). – URL: https://pre-webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/202601/World_Tourism%20Barometer_Jan26_excerpt_v2.pdf?VersionId=u75u9KWPa6Dzc2CUHld7AvQ49FYrDTQC
2. Qazaqstan Respublikasynyn turistik salasyn damytudyn 2023–2029 zhyldarga arналған tuzhyrymdamasyn bekitu turaly Qazaqstan Respublikasy Ukimetinin 2023 zhylygy 28 nauryzdagy №262 qaulysy [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan №262 of March 28, 2023 on approval of the Concept for the Development of the Tourism Industry of the Republic of Kazakhstan for 2023-2029] // QR normativtik quqyqtyq aktilerinin aqparattyq quqyqtyq zhujesi. Jelektrondyq resurs. – URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000262> [in Kazakh]
3. Aliyeva S., Chen X., Yang D., Samarkhanov K., Mazbayev O., Sekenuly A., Issanova G., Kozhokulov S. The Socioeconomic Impact of Tourism in East Kazakhstan Region: Assessment Approach. *Sustainability*. – 2019. – №11. – 4805 p. – DOI: 10.3390/su11174805
4. Aktymbayeva B., Koshkimbayeva U., Abisheva Z., Tokbergenova U. & Tumazhanova M. Tourism industry development and governance: a comparative stage review of Kazakhstan's experience for the years of independence 1991–2020. *GeoJournal of Tourism and Geosites*. – 2020. – DOI: 10.30892/GTG.34110-621
5. Dyussekeyeva Y., Kadyrbekova D., Issakov Y., Ageleuova A., Zhaksybekova D., & Gajić T. Analysis of the current state and dynamics of tourism industry development in akmola region, Kazakhstan. *GeoJournal of Tourism and Geosites*. – 2025. – DOI: 10.30892/gtg.602spl30-1506
6. Musailova N., Nursapina K., Tapalova A., Zhagalbaev B. Jekonomicheskaja ocenka razvitija turistichekoj otrasli Kazahstana [Economic assessment of the development of the tourism industry in Kazakhstan] // VESTNIK Esil University. – 2025. – №3(60). – S. 50–57. – DOI: 10.52260/2304-7216.2025.3(60).6
7. Askeyev A., Baizholova R. A Cluster Analysis of Tourist Sites in the Regions of Kazakhstan. *Journal of Environmental Management and Tourism*. – 2021. – №12. – №4(52). – P. 1043–1051. – DOI: 10.14505/jemt.v12.4(52).17

8. Stamenković M., Milanović M. A statistical assessment of tourism development disparities at the district level: The case of Serbia Hotel and Tourism Management. – 2023. – №2(11). – P. 45–59. – DOI: 10.5937/menhottur2302045S
9. Diana López-Molina, Juan Ignacio Pulido-Fernández, Proposal to measure tourism development within a destination and segment its different territories, Heliyon. – 2023. – №10(9). – e20496. – DOI: 10.1016/j.heliyon.2023.e20496.
10. 2003–2023 zhyldardagy Qazaqstan Respublikasyndagy turizmnin negizgi damu korsetkishteri [Key indicators of tourism development in the Republic of Kazakhstan in 2003–2023]. – URL: <https://surl.li/kfyrsh> [in Kazakh]
11. Mandel' I. Klasternyj analiz [Cluster analysis]. Finansy i statistika. – 2003. – 176 s.
12. Mukanov A., Seken A., Sagatbaev E. Formirovanie turistskih klasterov na territorii Shchuchinsk-Borovskoj kurortnoj zony [Formation of tourist clusters in the Shchuchinsk-Borovskoye resort area] // Vestnik KazNU. Serija geograficheskaja. – 2022. – №4(67). – S. 106–124. – DOI: 10.26577/JGEM.2022.v67.i4.09
13. Qazaqstan Respublikasynyn turistik salasyn damytudyn 2019–2025 zhyldarga arnalgan memlekettik bagdarlamasyn bekitu turaly Qazaqstan Respublikasy Ukimetin 2019 zhyly 31 mamyrday №360 qaulysy. [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan №360 dated May 31, 2019 on approval of the State Program for the Development of the Tourism Industry of the Republic of Kazakhstan for 2019–2025. Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan No. 262 dated March 28, 2023]. Qazaqstan Respublikasy Ukimetin 2023 zhyly 28 nauryzday №262 qaulysymen. – URL: <https://surl.li/wclvxy> [in Kazakh]
14. "TURAN" arnaly jekonomikalqy ajmagyn kuru turaly Qazaqstan Respublikasy Ukimetin 2018 zhyly 29 qazanday №693 qaulysy [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan №693 dated October 29, 2018 on the creation of the "TURAN" special economic zone]. [in Kazakh]
15. Almaty tau klasteri turizmin damytudyn 2025–2029 zhyldarga arnalgan keshendi zhosparyn bekitu turaly [On approval of the comprehensive plan for the development of tourism in the Almaty mountain cluster for 2025–2029]. – URL: <https://surl.li/lgobiw> [in Kazakh]

Шохан Р., Темиралиева З.С., Жангожаева Э.Т., Суйеубаева С.Н.

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ТУРИСТСКО-КУРОРТНЫХ ТЕРРИТОРИЙ КАЗАХСТАНА

Аннотация

В настоящей статье рассматривается современное состояние туристической отрасли Республики Казахстан и проводится оценка перспектив ее дальнейшего развития. В условиях глобализации диверсификация экономики выступает одной из главных предпосылок обеспечения устойчивости и долгосрочного экономического роста. Такая политика предполагает снижение зависимости национальной экономики от одной отрасли и развитие новых экономических направлений. В этом контексте туристическая отрасль имеет особое значение как важный механизм диверсификации экономики. Туризм представляет собой не только форму эффективной организации досуга, восстановления психоэмоционального и физического состояния человека, формирования культурного мировоззрения, но и комплексную отрасль экономики, стимулирующую развитие сферы услуг, малого и среднего предпринимательства, связи, транспорта, строительства, производства и сельского хозяйства. Политика, направленная на развитие туризма, способствует активизации экономической деятельности и социальному развитию регионов. Казахстан обладает значительным туристско-ресурсным потенциалом, позволяющим развивать туристическую индустрию. Обширная территория страны, наличие природных, исторических и культурных ресурсов создают условия для привлечения как внутренних, так и иностранных туристов. В рамках реализуемых государственных программ туризм определяется как один из приоритетных секторов национальной экономики. Цель настоящей статьи заключается в разработке практических рекомендаций, направленных на совершенствование туристической отрасли на основе оценки текущего состояния туристско-рекреационных зон Казахстана. В работе проанализирован потенциал курортных территорий и определена степень их текущей активности. Типологизация курортных зон осуществлена с применением метода кластерного анализа. Методологическая база исследования включает статистические методы, кластерный анализ туристических индикаторов, визуализацию баз данных, методы синтеза, систематизации и группировки данных. В статье ставится задача оценки направлений развития туристической отрасли и текущей активности развития туристических и курортных зон в регионах.

Shokhan R., Temiralieva Z., Zhangojhaeva E., Suieubayeva S.

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF TOURIST AND RESORT AREAS OF KAZAKHSTAN

Annotation

This article examines the current state of the tourism industry in the Republic of Kazakhstan and assesses the prospects for its further development. In the context of globalization, economic diversification is one of the key prerequisites for ensuring sustainability and long-term economic growth. Such a policy entails reducing the national economy's dependence on a single industry and developing new economic directions. In this context, the tourism industry is of particular importance as an essential mechanism for economic diversification. Tourism is not only a form of effective leisure organization, a means of restoring a person's psycho-emotional and physical well-being, and the formation of a cultural worldview, but also a comprehensive sector of the economy that stimulates the development of the service sector, small and medium-sized businesses, communications, transport, construction, manufacturing, and agriculture. Policies aimed at developing tourism contribute to the stimulation of economic activity and the social development of the regions. Kazakhstan possesses significant tourism and resource potential, enabling the development of the tourism industry. The country's vast territory and the presence of natural, historical, and cultural resources create the conditions for attracting both domestic and foreign tourists. Within the framework of the implemented state programs, tourism is defined as one of the priority sectors of the national economy. The purpose of this article is to develop practical recommendations aimed at improving the tourism industry based on an assessment of the current state of Kazakhstan's tourism and recreational zones. This paper analyzes the potential of resort areas and determines their current activity. A classification of resort areas was conducted using cluster analysis. The research methodology includes statistical methods, cluster analysis of tourism indicators, database visualization, and methods for data synthesis, systematization, and grouping. The article aims to assess development trends in the tourism industry and the current development activity of tourist and resort areas in the regions.

